

Genom öknen leder Gud oss till frihet

Kära bröder och systrar!

När vår Gud uppenbarar sig är hans budskap alltid ett budskap om frihet: "Jag är Herren din Gud, som förde dig ut ur Egypten, ut ur slavlägret." (2 Mos 20:2). Detta är de första orden i dekalogen som gavs till Mose på berget Sinai. De som hörde dem var väl förtrogna med den exodus som Gud talade om: erfarenheten av deras slaveri vägde fortfarande tungt på dem. I öknen fick människorna de "tio budorden" som en väg till frihet. Vi kallar dem "bud", för att betona styrkan i den kärlek genom vilken Gud formar sitt folk. Kallelsen till frihet är en krävande kallelse. Den besvaras inte direkt; den måste mogna som en del av en resa. Precis som Israel i öknen fortfarande höll fast vid Egypten - och ofta längtade tillbaka till det förflutna och knorrade mot Herren och Mose - kan Guds folk, även idag, hålla fast vid ett förtryckande slaveri som det är kallat att lämna bakom sig. Vi inser hur sant detta är i de stunder när vi känner oss hopplösa, vandrar genom livet som en öken och saknar ett förlovat land som vår destination. Fastan är nådens årstid under vilken öknen återigen kan bli - med profeten Hoseas ord - platsen för vår första kärlek (jfr Hos 2:16-17). *Gud formar sitt folk, han gör det möjligt för oss att lämna vårt slaveri bakom oss* och uppleva en påsk från död till liv. Likt en brudgum drar Herren oss än en gång till sig och viskar kärleksord i våra hjärtan.

Vandringen från slaveri till frihet är ingen abstrakt resa. Om vårt firande av fastan ska bli konkret, är det första steget att vilja *öppna våra ögon för verkligheten*. När Herren ropar på Mose från den brinnande busken, visar han omedelbart att han är en Gud som ser och, framför allt, hör: "Jag har sett hur mitt folk plågas i Egypten. Jag har hört deras klagorop över sina slavdrivare - ja, jag vet vad de får lida. Därför har jag stigit ner för att befria dem från egypterna och föra dem från Egypten till ett land som är rikt och vidsträckt och som flödar av mjölk och honung" (2 Mos 3:7-8).

Även idag stiger ropen från så många av våra förtryckta bröder och systrar mot himlen. Låt oss fråga oss själva: Hör vi dessa rop? Gör de oss bekymrade? Berör de oss? Alltför många saker håller oss åtskilda från varandra och förnekar det broderskap som, från begynnelsen, binder oss till varandra.

Under mitt besök på Lampedusa, som ett sätt att motverka globaliseringen av likgiltighet, ställde jag två frågor som har blivit mer och mer angelägna: "Var är du?" (1 Mos 3:9) och "Var är din bror?" (1 Mos 4:9). Vår fasteresa blir konkret om vi, genom att än en gång lyssna till dessa två frågor, inser att vi än idag lever under Faraos styre. Ett styre som gör oss trötta och likgiltiga. En tillväxtmodell som splittrar oss och berövar oss en framtid. Jord, luft och vatten är förorenade, men det är även våra själar. Det är sant att dopet har inlett vår frigörelseprocess, men ändå finns det inom oss en oförklarlig längtan efter slaveri. En sorts dragning till tryggheten i det välbekanta, på bekostnad av vår frihet.

I berättelsen om Andra Moseboken finns en viktig detalj: det är Gud som ser, blir rörd och ger frihet; Israel ber inte om detta. Faraos kväver drömmarna, blockerar himlen, får det att verka

som om denna värld, där människovärdet trampas och genuina band förnekas, aldrig kan förändras. Han satte allt i slaveri under sig själv. Låt oss ställa frågan: Vill jag ha en ny värld? Är jag redo att lämna bakom mig mina kompromisser med det gamla? Vittnesmålen från många av mina medbröder i biskopsämbetet och av dem som arbetar för fred och rättvisa har alltmer övertygat mig om att vi måste bekämpa ett underskott av hopp som kväver drömmar och det tysta rop som når upp till himlen och rör Guds hjärta. Detta "underskott av hopp" är inte olikt den nostalgi efter slaveriet som förlamade Israel i öknen och hindrade det från att gå vidare. En exodus kan avbrytas: hur kan vi annars förklara det faktum att mänskligheten har nått tröskeln till allomfattande broderskap och till nivåer av vetenskaplig, teknisk, kulturell och rättslig utveckling som kan garantera alla en värdig tillvaro, men ändå famlar i ojämlikhetens och konflikternas mörker.

Gud har inte tröttnat på oss. Låt oss välkomna fastan som den stora tid som han påminner oss om: "Jag är Herren, din Gud, som förde dig ut ur Egypten, ut ur slavlägret" (2 Mos 20:2). Fastan är *en tid av omvändelse, en tid av frihet*. Jesus själv, som vi minns varje år på den första söndagen i fastan, drevs ut i öknen av Anden för att kunna frestas i frihet. Under fyrtio dagar kommer han att stå framför oss och med oss: den inkarnerade Sonen. Till skillnad från Farao vill Gud inte ha undersåtar, utan söner och döttrar. Öknen är den plats där vår frihet kan mogna i ett personligt beslut att inte falla tillbaka i slaveri. Under fastan hittar vi nya kriterier för rättvisa och en gemenskap med vilken vi kan gå vidare på en väg som ännu inte har tagits.

Detta innebär dock en kamp, vilket Moseboken och Jesu frestelser i öknen gör klart för oss. Guds röst, som säger: "Du är min älskade son, du är min utvalde" (Mark 1:11) och "Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig" (2 Mos 20:3) motarbetas av fienden och hans lögn. Ännu mer att frukta än Farao är de avgudar som vi sätter upp för oss själva; vi kan betrakta dem som hans röst som talar inom oss. Att vara allsmäktig, att beundras av alla, att dominera över andra: varje mänsklig varelse är medveten om hur djupt förförisk den lögnen kan vara. Det är en välbevandrad väg. Vi kan bli fästa vid pengar, vid vissa projekt, idéer eller mål, vid vår ställning, vid en tradition, till och med vid vissa individer. I stället för att få oss att röra oss framåt förlamar de oss. I stället för möten skapar de konflikter. Men det finns också en ny mänsklighet, ett folk av de små och av de ödmjuka som inte har gett efter för lögnens lockelse. Medan de som tjänar avgudar blir som dem, stumma, blinda, döva och orörliga (jfr Ps 114:4), är de fattiga i anden öppna och redo: en tyst kraft av godhet som helar och upprätthåller världen.

Det är dags att agera; och under fastan innebär *att agera också att stanna upp*. Att stanna upp i bön, för att för att ta emot Guds ord, att stanna upp som samariern i närvaro av en *skadad bror eller syster*. Kärleken till Gud och kärleken till nästan är en och samma kärlek. Att inte ha andra gudar är att stanna upp i Guds närvaro bredvid vår nästas kött. Av denna anledning är bön, allmosor och fasta inte tre handlingar som inte har med varandra att göra, utan en enda rörelse av öppenhet och självutplåning, där vi kastar ut de avgudar som tynger ner oss, de bindningar som fångslar oss. Då kommer det förtvinade och isolerade hjärtat att återupplivas. Sakta därför ner och stanna upp! Den kontemplativa dimensionen av livet som fastan hjälper oss att återupptäcka kommer att frigöra nya energier. I Guds närvaro blir vi bröder och systrar, mer lyhörda för varandra: i stället för hot och fiender upptäcker vi

följeslagare och medresenärer. Detta är Guds dröm, det förlovade landet vi reser till när vi har lämnat slaveriet bakom oss.

Kyrkans synodala form, som vi nu återupptäcker och odlar, föreslår att fastan också är en tid av *gemenskapsbeslut*, av beslut, små och stora, som är motströms. Beslut som kan förändra det dagliga livet och hela grannskap, till exempel gällande hur vi skaffar varor, tar hand om skapelsen och strävar efter att inkludera dem som inte syns eller missaktas. Jag uppmanar alla kristna gemenskaper att göra just detta: att erbjuda sina medlemmar tid att ompröva sin livsstil, tid att granska sin närvaro i samhället och sitt bidrag till dess förbättring. Ve oss om vår kristna botgöring skulle likna den typ av botgöring som gjorde Jesus så bestört. Även till oss säger han: "När ni fastar, se då inte dystra ut som hycklarna, som vanställer sitt utseende för att människorna skall se att de fastar" (Matt 6:16). Låt i stället andra se glada ansikten, känna doften av frihet och uppleva den kärlek som gör allting nytt, med början hos de minsta och de som står oss närmast. Detta kan ske i var och en av våra kristna gemenskaper.

Om denna fastetid blir en tid av omvändelse, kommer en orolig mänsklighet märka en explosion av kreativitet, en blixtnytt hopp. Låt mig upprepa vad jag sade till de unga människor som jag träffade i Lissabon i somras: **"Fortsätt att söka och var redo att ta risker. I detta ögonblick står vi inför enorma risker; vi hör den smärtsamma vädjan från så många människor. Vi upplever verkligen ett tredje världskrig som utkämpas bit för bit. Men låt oss finna modet att se vår värld, inte som en värld i dödsryckningar utan som en födelseprocess, inte i slutet utan i början av ett stort nytt kapitel i historien. Vi behöver mod för att tänka så här" (Tal till universitetsstudenter, 3 augusti 2023).** Sådant är omvändelsens mod, som föds när man lämnar slaveriet. För tro och välgörenhet tar hoppet, detta lilla barn, i handen. De lär henne att gå, och samtidigt leder hon dem framåt.

Jag välsignar er alla och er resa i fastetiden.

Rom, Lateranbasilikan, 3 december 2023, första söndagen i advent.